
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

УДК 378

Белоусова С. М.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

В статті проаналізовано професійну компетенцію викладача. Наведено схематичну структуру професійної компетенції викладача. Визначені компоненти професійної компетенції.

Ключові слова: професійна компетенція викладача, структура професійної компетенції.

Постановка проблеми. Перед вищими навчальними закладами сьогодні поставлено завдання підготовки нової генерації фахівців з глибокими знаннями та розумінням глобальних соціокультурних трансформацій. На цьому наголошено у Законах України "Про освіту", "Про вищу освіту", Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті. Перехід до нових стандартів освіти зумовлює реалізацію інноваційних підходів до професійної підготовки викладача.

Фахово-компетентний педагог повинен викладати предмети з урахуванням найновіших досягнень, логічно, послідовно, відповідно до норм літературного мовлення; формувати творче, аналітичне мислення, потребу й уміння самостійно поповнювати свої знання; бути мобільним до прийняття різних нововведень і найбільш оптимальних рішень. У цьому контексті великого значення набуває визначення професійної компетенції викладача.

Різні аспекти зазначеної проблеми розглянути у дослідженнях українських і зарубіжних учених. Процесу формування професійної компетентності викладача в багаторівневій університетській освіті присвячені роботи Т. Балихіна, В. Молчановського. Дослідженню інтегративних моделей розвитку професійної компетенції викладачів, психологічним аспектам компетенції,

розвитку лінгвокультурологічної компетенції викладача присвячено дослідження Л.Ф. Іванової, Г.Г. Колінець, Н.А. Фоменко.

Проте, незважаючи на посилену увагу науковців до означеної проблематики, питання професійної компетенції викладача на сьогодні залишається досить актуальним.

Метою нашого дослідження є визначення професійної компетенції викладача. Відповідно до мети поставлено такі завдання: 1) визначити поняття "компетенція"; 2) розкрити структуру професійної компетенції викладача; 3) підкреслити основні аспекти, які є визначальними у рамках професійної компетенції викладача.

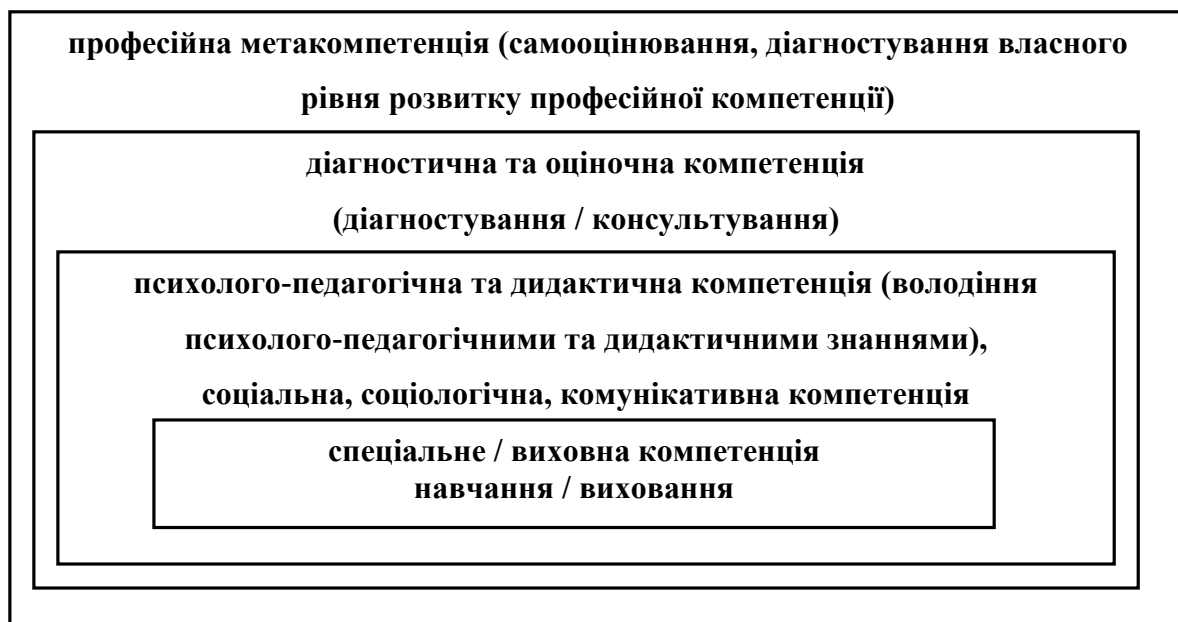
Виклад основного матеріалу. У педагогічній літературі сучасний викладач розглядається як експерт у сфері навчально-виховного процесу та учення, причому це визначення охоплює аспект постійного самовдосконалення викладачів у рамках підвищення кваліфікації. Слід надати визначення поняття "компетенція". Компетенцію розглядають як "наявність теоретичних і практичних рефлексивних здібностей, що дозволяють здійснювати доцільну і ситуативно обумовлену професійну поведінку" [1].

Професійна підготовка викладачів – це процес, що триває все життя і охоплює фази теоретичної та практичної підготовки і підвищення кваліфікації.

Основним аспектом підготовки та розвитку професійної компетенції викладачів є розвиток їх "центральної компетенції" – організації навчально-виховного процесу. Це є система заходів щодо цілеспрямованого планування, організації та контролю процесів навчання. Так, професійна компетенція складається з наступних взаємопов'язаних компонентів: *викладання, виховання, діагностування, оцінювання / самооцінювання, консультування*. Іншими словами, професійну компетенцію складають такі компетенції: **спеціальна** (вирішення завдань навчання), **виховна** (вирішення виховних завдань), **діагностична (оціночна)** компетенції та **професійна метакомпетенція** (самооцінювання, діагностування власного рівня розвитку професійної компетенції).

У дослідженнях з загальних питань теорії педагогіки вищої школи комунікативна компетенція / компетентність є одним з провідних елементів у структурі особистості педагога, що забезпечує йому успішність професійної діяльності і сприяє налагодженню сприятливої психологічної атмосфери у навчальній аудиторії, встановленню демократичних відносин і впровадженню особистісно-орієнтованих технологій навчання. Визначилася особлива область завдань викладача, що вимагає від нього прояву професійної відповідальності. Мова йде про діагностичну, або оцінну компетенцію викладача, яка проявляється в його здатності адекватно оцінювати здібності та навчальні досягнення (успіхи) в студента і обговорювати з ними результати власних спостережень. Наявність даної компетенції – передумова успішного та професійного консультування студентів. Контроль навчальних досягнень студентів безпосередньо залежить від успішності викладацької діяльності. Умови сучасного навчально-освітнього процесу вимагають від викладачів проведення регулярного самоконтролю, що передбачає розвиток *професійної метакомпетенції*. Так, професійна діяльність викладача стає сферою його власного безперервного навчання та підвищення кваліфікації.

Схематично структуру професійної компетенції викладача можна запропонувати у наступному вигляді [2].

Існують три основні аспекти, які є визначальними у рамках становлення професійної компетенції викладача: 1) теоретичні знання; 2) ситуативна поведінка; 3) стиль професійної поведінки.

Теоретичні знання є основою для формування педагогічних поглядів, професійної поведінки вчителя. Однак, лише теоретичних знань недостатньо для організації навчального процесу. Викладачам доводиться кожен хвилину приймати компетентні рішення, працюючи зі студентами різних вікових груп і здібностей. Це передбачає для викладачів володіння моделями ситуативної поведінки (поведінковими стратегіями). Такий підхід передбачає надання викладачам можливості на практичних заняттях виступити експертом навчання.

Специфіка викладацької діяльності передбачає прояви педагогічної майстерності, співчуття, комунікабельності, толерантності, відкритості, прагнення до інновацій та ін. Ці особистісні якості формують стиль професійної поведінки викладача.

Таким чином, можна визначити, що професійна компетенція сучасного викладача передбачає високий рівень його теоретичних знань, наявність навичок самооцінювання та діагностування власного рівня професійної майстерності, володіння поведінковими стратегіями, а також готовність до постійного навчання та підвищення своєї кваліфікації.

Література

1. *Дружилов С.А.* Профессиональная компетенность и профессионализм педагога: психологический подход / Дружилов С.А. // Научно-публицистический альманах: СО РАО, ИПК. – Новокузнецк, 2005. – № 8. – С. 26- 44.

2. *Носачева Е.А.* Профессиональная компетенция преподавателя иностранных языков: статья / Е.А. Носачева // Гуманитарные и социально-экономические науки. – Ростов н/Д. Спецвыпуск "Педагогика". – 2006. – №1. – С. 45-52.

3. *Иванова Л.Ф.* Интегративная модель развития профессиональной компетентности преподавателя иностранного языка в системе повышения

квалификации : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Иванова Л.Ф. – Казань, 2002. – 200 с.

4. Козлова Н.Б. Развитие профессиональной компетентности будущего учителя иностранного языка в процессе иноязычной подготовки в вузе : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Козлова Н.Б. – Магнитогорск, 2003. – 148 с.

Byelousova S. M. The forming of professional competence of teachers in modern conditions

Professional competence of teacher has been analyzed. The main components of professional competence have been presented. The structure of professional competence has been given.

Key words: *professional competence of teacher, structure of professional competence.*